

6. Organizacija čebelne vzreje

Čebelarji, ki nam je dobrobit našega naroda pri srcu, moramo skrbeti, da bo po vsej naši zemlji zopet zavladata tista odlična kranjska čebela, ki so jo ustvarili priroda in naši pradedje, pa so jo poslabšale razvade kupcev, nepotrebno in nepremišljeno uvažanje tujih pasem, naša tujerodna soseščina in nov način čebelarjenja brez vsestranskega pouka. Nočemo pa samo izločiti tuje primesi, temveč med našimi čebelami poiskati in razmnožiti tiste čiste družine, ki jih je narava v svoji vseмогоčnosti izoblikovala in jih še oblikuje, in rodove, ki se odlikujejo od drugih.

Če hočemo ta cilj doseči, moramo vso našo čebelno vzrejo v tem smislu preusmeriti in jo voditi po določenem načrtu na podlagi novodobnih izkušenj in dognanj.

Vrhovno vodstvo vzreje morajo imeti v rokah ustanove, ki imajo potrebna sredstva in delavne člane s temeljitim poznanjem čebelnega življenja, zakonov o dednosti in praktične vzreje. Njihova naloga mora biti:

1. da preiskujejo čebele vse naše zemlje, beležijo njihova redna in izredna svojstva ter ugotavljajo vzroke njihovega postanka in pogoje njihovega obstoja. Na ta način bomo dobili pregled razširjenosti naše pasme sploh, njene čistoče in obstoja njenih rodov;
2. da opozarjajo čebelarje na ugotovitve teh preiskav in skrbijo za pouk v načrtni in pravilni vzreji čebel in še posebej za izobrazbo čebelnih ocenjevalcev;
3. da spodbujajo čebelarje s primernimi podporami in nagradami k pravilni vzreji;
4. da pomagajo pri ustanavljanju plemenitih postaj in rejnih okrožjih ter jih nadzorujejo;
5. da dobivajo rejno snov od najboljših družin;
6. da temeljito preizkušajo in pri dokazani dedljivosti izrednih dobrih svojstev razmnožujejo in razširjajo dobljeno vzrejno snov;
7. da skrbijo za izdajo oblastnih naredb, po katerih bo omogočeno neovirano delovanje za izboljšanje čebel.

Vrhovno vodstvo naj bo sestavljeno iz zastopnikov oblasti in Čebelarstva zadruga za Slovenijo. Najodgovornejši njegov član je vrhovni ocenjevalec čebel. Od njegove sposobnosti in vestnosti je odvisno, v katerem času bomo prišli v dosegljivo bližino cilja, za katerim moramo stremeti.

Pomočniki vrhovnega vodstva so lahko vsi, tudi najpreprostejši čebelarji, ki se zaradi pomanjkanja časa ali izobrazbe sedaj še malo brigajo za pravilno čisto vzrejo in hočejo povečati svoje dohodke iz čebelarstva le s prevažanjem čebel v pašo in s povečanjem števila čebelnih družin. S poukom in dobrim zgledom moramo te čebelarje dovesti do tega, da bodo po najpreprostejših in preizkušenih navodilih vzrejali matice in jih redno obnavljali ter dosledno preprečevali razvoj slabih trotov. In kar zadovoljni bomo, če bodo izločevali od reje tudi tiste družine, na katerih že od daleč vidimo znake tuje pasme.

Zelo bi se razbremenili, če bi ustvarili krajevne rejne skupine. Njihovo načelstvo bi skrbelo za vsakoletno skupno vzrejo vseh matic, ki bi jih redno potrebovali njihovi člani, in še matice za izredne prilike.

Najbolj požtvovalni pospeševalci dobre in prave vzreje in najboljši varuhi neizpremenjenih ali izboljšanih prvotnih svojstev v vseh panogah so čistorejci. Tudi mi jih potrebujemo. Imeti moramo ljudi, ki so prepričani, da se dajo dobra svojstva ohraniti in tudi pomnožiti s čisto vzrejo spolnih živali, ki smo jih dobili z neprestanim odbiranjem. Žal, da našim čistorejcem trenutno ne moremo nuditi neobhodno potrebnega vzrejnega sredstva, t.j.

plemenilnih postaj. V vojni smo izgubili vse. Pa bomo ustanovili, kakor je bilo že povedano, druge. Čebelarstva zadruga ima že pripravljene načrte in zbrana sredstva za postavitev novih. Čistorejci bodo ocenjevali svoje čebelne družine, dosledno izbirali najodličnejše in njih izpodredek plemenili na novih postajah. Z vnemo bodo prežali na ugodne prirojenostne spremembe svojih varovank, preizkušali dednosti teh sprememb in o svojih izsledkih poročali vrhovnemu vodstvu, da dokončno odloči in razsodi vrednost in porabnost novink.

Čistorejci lahko mnogo store v lastno korist in za občni blagor čebelarjev, če si naprtijo ustanovitev in skrb za obstoj rejnih okrožij v svoji okolici.

7. Rejna okrožja

Rejna okrožja vobče so pokrajine ali njih zemljepisno omejeni deli, kjer redimo živalska plemena čiste, izbrane, domače pasme ali kakega njenega rodu ali kake tuje pasme, od katerega imamo ali pa pričakujemo večje koristi kot od nečiste ali slabše cenjene domače. Obseg rejnega okrožja je različen. Pripadajo mu lahko le posamezne vasi ali občine, pa tudi okraji ali več njih skupaj ali cele pokrajine.

Ustanovitev rejnih okrožij je za domače živali lahka. Če se izkaže, da ima čista domača pasma ali kak njen rod ali tuja pasma prednosti pred tisto, ki jo redimo, si podjetni ljudje kmalu nabavijo hvaljene nove plemenske živali, jih začnejo razmnoževati in izpodredek oddajati za dobro ceno svojim sosedom iz bližnje in daljne okolice.

Dobri uspehi, tekme, razstave, nagrade in drugi slični činitelji podžigajo rejce, da čim bolj skrbe za čisto vzrejo in s tem za ohranitev prirojenih dobrin svojih domačih ali na novo vpeljanih živali. Prispevajo pa tudi, da število rejcev narašča in se zgoščuje.

Čista reja malih domačih živali ne dela rejcem nikakih težav, ker imajo plemenitev popolnoma v svoji oblasti ali jo dosežajo s cenenimi ukrepi in so v tem pogledu neodvisni od soseščine. Pri večjih živalih je čista plemenitev urejena in olajšana z zakonskimi naredbami.

Teh pospeševalnih ugodnosti pa čebelarji ne uživajo, dasiravno so v veliko težavnejšem položaju. Čista vzreja čebel je odvisna od oddaljenosti sosednih čebelarjev, ki znaša tudi po več kilometrov. Postavnih določil o čisti vzreji pa še nimamo. Zato je tudi ustanavljanje čebelnih rejnih okrožij zelo težavno. Pa kljub temu jih moramo ustanoviti, ker so potrebna.

Rejna okrožja so potrebna za kraje, kjer so čebele zaradi zanemarjene nege ali škodljivih kupčijskih navad ali zaradi katerega koli vzroka opešale. V drugih krajih imamo zopet tako bastardirane čebele, da bi bilo njih splošno o čiščenje brez skupnega napa neizvedljivo. Končno moremo čebele, na katerih so se pojavile nove, ugodno ocenjene spremembe, ki so se izkazale kot dedne, najhitreje razmnožiti in v splošno korist razširiti po rejnih okrožjih. Tujih čebelnih pasem pa ne bomo uvajali, ker njihova bližina zadosti kvarno vpliva na domačinke.

Pred ustanovitvijo rejnega okrožja je treba vse čebelarje določenega okrožja poučiti o koristih, ki jih bodo imeli od novih čebel, in jih prepričati, da njihove dosedanje pravice, zlasti plemenitev čebel na domu ne bodo nič trpele. Priporočljivo pa je, da od njih zahtevamo obljubo, da bodo vsaj na najpreprostejši način odbirali plemenske živali za vzrejo.

Neizbežno delo članov rejnega okrožja, zlasti ob njegovi ustanovitvi in vsakokrat ko se razširi delokrog na kak sosedni kraj, je iskanje, odstranjevanje in zamenjava matic, podiranje matičnikov in izrezovanje trotovine. Ta dela se morejo izvršiti brežhibno le v panjih s premakljivim satjem. Ker pa je še mnogo kranjičev, ki imajo z redko izjemo vsi nepremakljivo delo, je treba te panje tako prenapraviti, da si vsak njihov sat lahko temeljito

ogledamo. (V nadaljevanju je izpuščen del odstavka, v katerem avtor opisuje kako si je priredil kranjič, da mu je omogočal pregled satov.)

Nadaljna dela so sledeča:

Ustanovitelji nabavijo od izbranega čebelnega rodu in od določenega rejca, ki ga je priporočilo vrhovno rejno vodstvo, toliko oplemenjenih matic, kolikor je čebelnih družin na odbranem kraju.

Zamenjava matic se mora izvršiti zgodaj splomladi, ko se še ni pričelo zaleganje trotov, ker je tedaj dodajanje matic najlažje ter zahteva najmanj časa in ker bi matice, ki jih hočemo zamenjati, mogle že prej zaleči trote, ki bi lahko motili poznejšo čisto vzrejo.

S starimi maticami je treba odstraniti tudi zaleženo trotovino, če je že v kakem panju.

Čez dva ali tri tedne se prepričamo, če so bile matice sprejete. Ugotovitev je najlažja, če so matice zaznamovane. Če si kak panj dodane matice ni osvojil, jo moramo nadomestiti z drugo enakovredno.

Ob ugodnih pogojih se čebele z izmenjanimi maticami dobro razvijejo in kmalu se pojavijo nove čebele, trotje in roji.

Mlade matice, najsi bodo rojeve ali namenoma vzrejene, se oplemene doma, ker rode vse družine približno enako vredne trote.

Izpodredek je treba skrbno pregledovati in ocenjevati. Novim družinam, pri katerih se je pokazal tuj vpliv, je treba čim prej zamenjati matice in redno in vztrajno zatirati njihove trote.

Rejno okrožje obsega v začetku le en kraj, ki naj ima čim manj čebelnih družin in ki je najbolj oddaljen od sosednjih čebelnjakov. Ta kraj tvori nekako središče nastajajočega rejnega okrožja.

Delokrog rejnega okrožja razširimo, ako v soseščini izmenjamo matice s preizkušenim izpodredkom iz prvega kraja. Prvi pridejo na vrsto čebelnjaki najbližjih krajev in zatem čebelnjaki oddaljenejših krajev.

Najprej se pokažejo dobri uspehi rejnega okrožja, ako začnemo razmnoževanje čebel z oplemenjenimi čistimi maticami, dobljenimi od tujih vzrejevalcev. Te imajo zlasti spomladi visoko ceno in težko jih dobimo v večjem številu. Da si ustanovne stroške zmanjšamo, si lahko nabavimo tudi neoplojene matice. Morajo pa biti od tako ocenjene in priporočene družine in čebelarja, kakor oplemenjene. V tem primeru je treba vse matice izmenjati ne samo v prvem, temveč tudi drugem letu. Zato se redno poslovanje rejnega okrožja precej zakasni.

Nove, neoplemenjene matice smemo prenesti v rejno središče, ko so tam že trotje. Oplemene se prvo leto z manj vrednimi krajevnimi troti in ležejo oplojena jajčeca za bastardirane, torej nečiste čebele in neoplojena a čista jajčeca za trote. Tako zalegajo tudi drugo leto in bi zalegale vse življenje.

V drugem letu, prej bi bilo težko izvedljivo, uničimo vse te matice na vzrejnem središču, vendar šele tedaj, ko so zalegle dovolj trotov. Nadomestne neoplojene matice dobimo pa od iste čiste ali enakovredne družine kakor prejšnje leto.

Če vse prav ukrenemo, se novo prinešene čiste matice oplemenijo s čistimi troti in rode potem tudi čisto zalego za navadne čebele in za trote.

Opisani postopek se ponovi v vseh krajih, ki jih pritegnemo v rejno okrožje. Namesto da si kupujemo neoplemenjene matice, je umestneje, da si nabavimo odličnega plemenjaka in sami skrbimo za izpodredek.

Čebele tudi v rejnem okrožju zaradi neprestanih mutacij ne obdrže enake vrednosti vseh svojih svojstev, zato je pri vzreji redna odbira potrebna. Poleg tega vpliva na spremembo svojstev tudi soseščina, kjer se goji drug čebelni rod in kjer se čebelarji niso združili v rejno okrožje. Čim bolj so čebele oddaljene od rejnega središča, tem lažje se poslabšajo. Zato je dobro, če so rejna okrožja ločena z naravnimi mejami, ki otežkočajo prelet. Take meje so gorovja, gozdi, obširna polja in gorske planote.

Pri nas bi lahko rejno okrožje ustanovili v Bohinju, v Gornji Savinjski dolini, v drugih dolinah savskih pritokov, v Belokrajini, na logaški in rakitniški planoti, na Krškem, Dravskem in Ptujskem polju, v Gor. Dravski in Soški dolini.

Posebno pozornost zahtevamo od čebelarjev, ki prepeljujejo svoje čebele v pašo izven rejnega okoliša, pa morejo čebele tam preleči in se matice oplemeniti s troti drugega rodu.

Rejno okrožje je popolno, če ima svojo plemenilno postajo. Ustanovitev te važne naprave ni težavna, ker je lahko v kraju kjer so naseljene čebele. Pogoji za njeno uspešno poslovanje so navedeni na drugem mestu.

Prepisala: Ivana Kovačević
7.12.2018